

vide; og hermed overlades Hørablens fremtidige Skjæbne her i Landet i deres Hænder, som herpaa kunne have Indflydelse, med det Ønske, at der snarlig og med Kraft handles, da det ellers muligen bliver for sildigt.

O. J. Rawert.

Guleroden,

som Markfrugt betragtet.

(Efter det Engelske, med Bemærkninger.)

Da Guleroden fordrer en dyb, sandet Muldjord, vil den aldrig blive saa almindelig dyrket som Kartofflen og Turnipsen. Ikke desto mindre er dens Dyrkning alt for længe bleven forsømt paa Jorder, hvor den vilde have afgivet en langt rigere Afgrøde end enhver anden Rodfrugt.

Det bedste Skrift vi kjende om denne Rodfrugt er det af Robert Burrows (en dvelig Landmand i Norfolk), dediceret til det engelske Landhuusholdningselskab (the Board of Agriculture). Han har dyrket Guleroden i det Store og fundet Resultaterne saa lønnende, at vi kunne vente at see denne fortrinlige Rodfrugts Dyrkning indført i Sædsfistet paa dertil passende Jord.

Nyt Sædesro er altid af største Bigtighed, da

overgjemt Frø ikke groer selv om det ei er ældre end to Aar.¹⁾ Blandet Sæd, af nyt og gammelt Frø, bør omhyggelig undgaaes. — Den eneste Art, man anvender paa Marken, er den lange røde eller Mark-Guleroden.

Hr. Burrows yttre sig saaledes om Guleroden og dens Anvendelse til Arbeidsheste og Svin:

„Jeg begynder at optage Guleroden i Slutningen af October, da jeg paa den Tid gjerne ophører at fodre mine Heste med Lucerne, og jeg fra den Tid stoler ganske og aldeles paa mine Gulerødder med et tilbørligt Tillæg af Hø som Vinterfoder for Hestene, indtil den første Uge i Juni, da Lucernen igjen er moden til Afmeining. Ved at følge denne Fremgangsmaade har jeg i de sidste 6 Aar seet mig i Stand til at føde 10 Bognheste hele Vinteren igjennem uden at have givet dem noget som helst Slags Korn, og har i samme Tid besparet en stor Deel Hø, imod hvad jeg maatte anvende saalænge jeg, efter gammel Skik, fodrede mine Heste med Korn og Hø. Jeg giver hver af mine store Arbeidsheste 70 Pund Gulerødder om Dagen. De Folk, der passe Hestene, maa opstære en Deel af Gulerødderne i Hø eller Halmhakkelsen; Resten af disse give de Hestene hele om Aftenen og Natten med en Smule Hø i Hørækkerne, og ved dette Foder nyde mine Heste en uafbrudt Sundhed.²⁾ Jeg anfører kun dette fordi Nogle troe, at Guleroden, givet ublandet og bar til Hesten, er skadelig for dennes Helbred. — Saa heldig har jeg været ved Anvendelsen af Carotter (Gulerødder) til Vinterfoder for Heste, at

jeg, ved Hjælp af Lucerne til Foder om Sommeren, har seet mig istand til, ved de Forsøg, som ere foretagne under mit personlige og specielle Opsyn, at bevise, at en god Norfolker-Arbejdshest, af hvilken man kræver to Toure om Dagen, saavel Vinter som Sommer kan holdes hele Aaret igjennem paa Productionen af en eneste Acre Land*).

Ligeledes har jeg med stor Fordeel anvendt Guleroden til Svinesøde hele Vinteren, og ved dette Middel forvandlede mit Straa til en fortrinlig Gjødning uden Hjælp af Hornqvæg.³⁾

Fordelen af Gulerødder, anvendte paa denne Maade, viser han i en anden Beretning om et Forsøg paa at føde fire Galloway-Drer med Gulerødder, istedetfor fire andre paa den almindelige Maade med Turnips og Hø.⁴⁾

Sammenligner man Guleroden med Kartofflen, saa er der en Omstændighed endnu, som taler til Fordeel for den første, nemlig at den ikke behøver at koges, og derhos er det ikke vanskeliggere at vasse den ene end den anden.⁵⁾ Denne og andre Omstændigheder, rigtigt overveiede, burde bringe os til at erkjende, at Guleroden er af alle Rødder den meest værdifulde til Arbejdsheste; ligesom det ofte er beviist, at Heste lade Haffelse, blandet med Havre, ligge urørt, naar man ved Siden af sætter Gulerødder, skaarne i Haffelsen, for dem.

Gulerødsfrø samles helst paa følgende Maade:

*) En Acre: = henved 6 Skpr. Land dansk Maal.

ved den aarlige Optagning udvælger man nogle af de bedste Rødder og opbevarer dem i en Kjelder i Sand indtil Foraaret, eller planter dem strax i det Frie paa en aaben Plads i Haven og beskytter dem med et Halmdække imod Frostene, eller ogsaa bedækker dem med Jord og afdækker dem igjen i Marts Maaned. I August er Frøet modent til Høstning og opbevares paa de tørre Stille indtil det skal bruges. Denne Maade er den sikreste til at forstaafe sig nyt Sædefrø; men det er dog tilraadeligt at stifte med andet Frø nu og da.

Productionen af Gulerødder paa en Acre er, efter Arthur Young, omtrent 350 Bushel (700 Skjæpper), men ovennævnte Hr. Burrows Afgrøde var over 800 Bushel (1600 Skjæpper) pr. Acre, hvilket langt overgaaer den rigeste Kartoffelhøst.

Da Gulerøden, naar den er ganske tør, er saa haardfør, at Veirliget ikke saa let beskadiger den som Kartofflen og Turnipsen, saa kan den glemmes Vinteren over paa samme Maade som disse.⁶⁾

Gulerødhøsten gaaer almindeligviis for sig den sidste Uge i October; den foretages med tregaslede Forke. Man kan ogsaa lade Gulerødderne blive staaende i Jorden og optage dem efterhaanden som man bruger dem; thi den stærkeste Frost gjør dem ingen Skade. Skulde de om Foraaret begynde at skyde Top, hvad de meget snart gjøre, og man vil føde Kreaturer med dem, maa det Grønne strax affæres og de ville da holde sig i god Stand til Juni Maaned.

Det almindelige Foder, som en Hest daglig faaer af Gulerødder, er 40 til 50 \mathcal{R} , blandet med Haffelse,

og disse Rødder afgive saaledes et udmærket Fodringsmiddel, der holder Hesten i trivelig Stand til at kunne udføre ethvert Arbeide. Dog er det nødvendigt at Hestene desuden engang imellem gives lidt Hø. Man begynder i December at fodre dem med Gulerødder og vedbliver dermed lige til Mai; om Foraaret skal Gulerøden især være tjenlig til Hestefoder.

Den almindelige Maade, hvorpaa Gulerødsfrø saaes, er: at blande det med Sand eller tør Jord og udsaae det med Haanden. Efter min Mening vilde det dog være bedre at saae med Maffine, 12 til 14 Tommer mellem Raderne. Gulerødderne ere tjenlige til at hyppes 5 til 6 Uger efter Udsaaeningen. De hyppes 3 til 4 Gange indtil alt Ufrugt er ganske borte; første Gang med et Hyppesjern af 4 Tommers Længde og 2½ Tommes Brede. Den anden Hyppning følger strax paa den første og skeer med et Hyppesjern, der er 6 Tommer langt og 2½ Tomme bredt. Man giver Planterne et Mellemrum af 9 Tommer.

Til en Aere Land udfordres, naar der haandsaaes og ikke i Rader, 8 til 10 \mathcal{L} Frø, blandet med 4 Skjæpper tør fin Jord eller Sand. Blandingen skeer 2 til 3 Uger førend Saaeningen, og det saaledes blandede Frø omrører man daglig for at bevare en jevn Jugtighed derved.

Saaer man derimod i Rader og bruger Maffine, da behøves kun 2 \mathcal{L} Frø, og ved Haandsaaening 5 \mathcal{L} .

Efter Humphry Davy indeholder Gulerøden Fødestof: af Tusinde 98 Dele, hvoraf 3 ere Stivelse og 95 Suffer. Man bruger den til Smørfarvning om

Vinteren og Foraaret. Af 2000 \mathcal{R} Gulerødder destilleres 50 Potter Spiritus, hvilket er langt meer end af Kartofler. Guleroden er saaledes en af de nyttigste og bedst lønnende Planter der gives.

Til Forestaaende ere, paa Udgiverens Anmodning, nedenanførte Bemærkninger blevne ham velvilligen meddeelte som Fortsættelse af det Foredrag, Hr. Kammerjunker Castenschjold holdt ved Landmandsmødet i Odense over samme Gjenstand (see ovenfor S. 453).

At Guleroden vil bruges meget, naar Kartofflen gaaer bort, antager jeg som sikkert, da den ikke alene giver en sund og god Føde for Menneker, eftersom den kan tillaves paa forskjellige Maader, om jeg ogsaa vil tilstaae, at den ikke kan blive det, som Kartofflen er, da denne, alene kogt, giver et Fødemiddel, som ved sin Simpelted og ved sin, (om jeg maa kalde det), Smagløshed er behagelig for Alle; hvorimod jeg troer den simple Mand snarere trættes af Guleroden ved dens Sødme, men derimod antager jeg at den rigelig vil erstatte Kartofflen som Fødemiddel for Creaturene, paa hvilke den ikke alene har god Indflydelse, som et Sundhedsmiddel, men den feder meget stærkt og giver sikkert Koen til Malkning et bedre og kraftigere Foder, ligesom den, efter min ringe Mening, ikke faaer saa let Indflydelse paa Melken selv, hvilket dog er almindelig antaget med Kartofflen.

1) At nyt Sædefrø skulde være af største Vigtighed kan jeg ikke erkjende, man antager endog at 2

Nars Frø, hvilket min Gartner flere Gange har brugt, groer meget godt, men man maa for det første være vis paa at Frøet er godt høstet og ikke ældre, hvilket man saa let faaer, naar det skal kjøbes; og dertil kommer, at intet Frø ere Jordblopperne saa flemme efter som just Gulerødsfrø, altsaa maa man stræbe efter at fremvirke saa hurtig Spiren, som muligt, og dette kan just opnaaes ved at sætte Frøet 3 à 4 Dage i vaadt Sand, hvori det maa omrøres et Par Gange om Dagen indtil det bliver saaet. — Jeg har ladet saae noget tyffere, da man ved Eugningen dog maa trække flere Planter op, og til næste Aar saaer jeg aldeles ikke andet end Frø fra 1845.

2) Aldeles at fodre Hestene med Gulerøden, har jeg aldrig forsøgt, da jeg blot har brugt den som en Hjælp paa Foderet og som et Præservativ for Sygdom Efteraar og Foraar, men jeg tvivler ingenlunde paa, at Hestene kunne blive i god Stand ved denne Fodring, og naar de saa kun bruges i to Toure, som jeg forstaaer ved to Omstiftninger 3: Beed, vil jeg troe det godt kan lade sig gjøre, især da de om Sommeren, hvor det stærkeste Arbeide og det længste udfordres, blive fodrede med Lucerne, men 70 \mathcal{R} om Dagen, om ogsaa engelske Pund, synes mig det er umuligt de kunne fortære, ligesom en Acre Land (6 Skpr. efter vores Maal), godt behandlet og godt tilgroet, beviisligen kan give 300 Tdr. Gulerødder og umuligt i 365 Dage kan ædes af en Hest, med Lucerne til, om Sommeren.

3) Sviin har jeg fodret forrige Vinter, da jeg ingen Kartofler havde, med raae Gulerødder, men mine Folk og jeg selv kan bevidne, at det er et meget slet Foder for Svinene da de, især Søerne med Grise, saae elendige ud, saa jeg maatte gribe til den dyre Kjerne, af Frygt for at de skulde blive syge eller døe af Sult, da de lode den dem rigelig tildeelte Gulerod ligge indtil Hungeren kneb dem; men derimod vil jeg troe, at kogte Gulerødder give et godt Foder, hvilket jeg har hørt bekræfte af erfarne Mænd.

4) Alt Køer fedes lettere ved Guleroden end ved Kartofflen er sikkert, men man maa da undersøge Bægten af begge Fodringsmidler og see, paa hvilket mindste Quantum Fedningen skete, naar man vil faae et rigtigt Resultat, da Maalet af begge Dele er meget usikkert og især af Guleroden.

5) Med Hensyn til Kogningen, da er jeg aldeles ikke enig herom; thi, efter min Overbeviisning, er ethvert Foder, endog Kjernefoderet, bragt i den letteste Stand til Fordøiningen ved Kogning, eller varmt Vand's Paahældning, der altid er at foretrække for Brugen af det raa Produkt, især naar man vil fremvirke hurtig Fortærelse eller Fedning; jeg har brugt raae Gulerødder ved Siden af raae Kartofler og fundet at Kreaturen, æde begge Dele lige begjærligt, men jeg har aldrig prøvet at give nogen af Delene kogte til Køerne, saa jeg ikke veed Besked om Fordelen deraf, og Grunden hertil ligger i at Egnen her er en daarlig Brændselsegn.

6) Med Hensyn til Opbevaringen, da er dette,

efter min Mening noget af det vanskeligste, da det fordrer en lang Tid og mange Arbeidere, naar Guleroden skal hensættes i Stabler, med Sand eller tør Halm imellem hvert Lag; at henlægge den i en Kjelder, ligesom Kartofflen, uden videre, har jeg prøvet forrige Aar, men fandt at en Deel, uagtet de vare godt tørre, raadnede og om de end ikke raadnede, saa bleve mange ligesom visne, hvorved der fremstaaer en haard mørk Skal, som Hestene ikke gjerne æde, og antager jeg, at Roden selv taber i Værdi; men for Resten staae de sig godt saavel i Kjelder, som i Batterier, og Maaden at optage dem paa er ligesom her hos os, dog har jeg aldrig prøvet at lade dem staae i Jorden og efter Frostens at optage dem, hvilket heller ikke saa let kunde stee, naar den haarde Frost begynder, og om de kan staae sig saaledes indtil Foraaret, skal jeg ikke turde sige.

Bed nu at sammenligne, hvad der er taget af mit Foredrag i Odense, med den forestaaende Overtættelse, vil befindes, at de stemme temmelig noie; Hr. Burrows har bestemt forsøgt det i en større Maalestof end jeg, saa han sikkert har større Erfaring for sig, men de Udsættelser jeg har gjort ere efter bedste Overbeviisning, og efter det Resultat, jeg er kommen til; imidlertid skal jeg i Vinter sætte 2 Sviin af een og samme Moder og samme Orne, fødte paa een Dag, den ene paa kogte Gulerodder og den anden paa raa, for at see Forskjellen. Proven med Heste tør jeg i dette Aar ikke inklade mig paa.